

Høringsnotat- endring av forskrift om gebyr for visse overtredelser i vegtrafikklovgivningen

1. Saken

Vegdirektoratet sendte den 20. september 2012 forslag til endring av enkelte regler om vinterdekk og mønsterdybde i bruksforskriften § 1-4 ut på høring. Forslaget innebar et påbud om bruk av vinterdekk for motorvogn med tillatt totalvekt over 3500 kg fra og med den 15. november til og med den 31. mars. I tillegg ble det foreslått at kjøretøy med tillatt totalvekt over 3500 kg skal ha mønsterdybde på minst 5 mm i den samme perioden som øvrige kjøretøy skal ha mønsterdybde på minst 3 mm. Høringsfristen ble satt til 19. desember 2012.

Denne høringen er tilgjengelig på www.vegvesen.no under «offentlige høringer», punktet for «tidligere høringer».

Vegdirektoratet viste i denne høringen til at et gebyr kunne være med på å øke den preventive effekten av en påbudsregel, men fremmet ikke noe konkret forslag om endringer i forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen (heretter gebyrforskriften).

Vegdirektoratet ba imidlertid om høringsinstansenes syn på om det burde innføres en bestemmelse i gebyrforskriften om unnlatt bruk av vinterdekk.

Høringsinstansene var unisone i sin tilbakemelding om at en slik bestemmelse burde innføres. På bakgrunn av oppdrag fra Samferdselsdepartementet foreslår Vegdirektoratet derfor å innføre en bestemmelse som innebærer gebyr for manglende bruk av vinterdekk på motorvogner over 3500 kg i en gitt periode. Påbudet skal ikke gjelde motorvognens løfteaksel.

Vegdirektoratet påpeker at forslaget om endring i reglene om vinterdekk ikke enda er vedtatt. Forslaget er sendt på EØS-høring i tråd med lov om europeisk meldeplikt for tekniske regler § 4, og vil dersom det går igjennom denne høringen, vedtas så fort stillstandsfristen har gått ut. Stillstandsfristen på tre måneder går ut 11. august 2013. Forslaget til endring i gebyrbestemmelsene legges frem under forutsetning av at forslag til endringer i forskrift om bruk av kjøretøy blir vedtatt.

2. Bakgrunn

Godt veggrep og riktige dekk er viktig for fremkommelighet og trafikksikkerhet om vinteren. Dårlig skodde kjøretøy skaper både stopp i trafikken, lange køer og omkjøring i trafikkbildet.

Tunge kjøretøy er årsak til en større andel av trafikkproblemene enn deres antall tilsier. Statistikk viser at vogntog har flere ulykker om vinteren enn øvrige kjøretøy. Problemer med tunge kjøretøy på vinterføre tar i tillegg lengre tid å løse enn problemer med lette kjøretøy. Fremkommelighetsproblemene for trafikken som dette utløser vil igjen få samfunnsøkonomiske konsekvenser. Årsakene til at tunge kjøretøy kjører ut eller står fast på

vinterføre er naturligvis sammensatt. Dekk kan imidlertid være en del av en slik sammensatt årsak.

Sverige innførte fra 1. januar 2013 et påbud om bruk av vinterdekk på tunge motorvogners drivaksel under vintersesongen, forutsatt at det er vinterføre. Norge gikk i sitt forslag lenger enn dette, og foreslo at av hensyn til motorvognens styrende- og bremsende egenskaper skulle gjelde alle aksler på motorvognen. Topografien i Norge fører til at vi har andre og vanskeligere føreforhold enn i Sverige. Norge har langt flere bratte stigninger, smalere vegbredde, og en generelt dårligere vegstandard enn Sverige, samtidig som det i Norge er mer utfordrende vinterforhold.

Vegdirektoratet foreslo i høringsoppsummeringen at kravet om bruk av vinterdekk også burde gjelde tilhenger. Etter ønske fra departementet skal dette utredes nærmere. Forslaget som ble sendt på EØS-høring innebærer at dekk på motorvogn over 3500 kg, med unntak av dekkene på løfteaksler, må ha vinterdekk i en gitt periode. I tillegg må alle dekk på kjøretøy over 3500 kg ha mønsterdybde på over 5 mm.

Forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen § 1 viser allerede til at det kan ilegges gebyr etter bokstav e for å ha «kjørt ulovlig med piggdekk eller kjettinger, eller uten å medbringe kjettinger» og etter bokstav f for å ha «kjørt med dekk med mønsterdybde under lovlig minimum». For å øke effekten på trafikksikkerhet og fremkommelighet ser Vegdirektoratet grunnlag for en slik bestemmelse også for et eventuelt påbud om bruk av vinterdekk.

3. Dagens regelverk

I forskrift om bruk av kjøretøy § 1-4 nr. 1 vises det til at:

«Dekk på kjøretøy som nevnt i første ledd skal likevel ha mønsterdybde minst 3 mm i tiden fra og med 1. november til og med mandag etter 2. påskedag. I Nordland, Troms og Finnmark er tilsvarende periode fra og med 16. oktober til og med 30. april.»

Forslaget som er sendt på høring og har blitt oppsummert vil gå inn mellom disse to linjene. Det lyder: *«I tilsvarende periode skal dekk på kjøretøy med tillatt totalvekt over 3500 kg ha mønsterdybde minst 5 mm.»*

Gebyret som i dag gis etter gebyrforskriften § 1 bokstav f for manglende mønsterdybde, vil gjelde også for forslaget om 5 mm mønsterdybde på tunge kjøretøy. Dette innebærer 750 kr. i gebyr pr. dekk som ikke oppfyller kravene.

I tillegg til krav om mønsterdybde setter bruksforskriften § 1-4 nr. 2 generelle krav til vinterdekk og veggrep:

“Kjøretøy må ikke brukes uten at det er sikret tilstrekkelig veggrep i forhold til føret, om nødvendig ved bruk av vinterdekk med eller uten pigger, kjetting eller liknende.”

Vegdirektoratet kan se behovet for en klarere definisjon av hva slags beskaffenhet et vinterdekk skal ha, da særlig i forhold til mønster, akselerasjon og gummiblanding. En slik

definisjon knyttet til merking kan man imidlertid ikke sette nasjonalt uten at det vil innebære en handelshindring, da kravet til MS-merking følger av direktiv 92/23/EØF jf. direktiv 2005/11/EF og av UN-ECE-regulativ nr. 30 og 54. Vegdirektoratet har foreslått dette kravet supplert med 3PMSF (Three Peak Mountain Snowflake). Denne merkingen baserer seg nettopp på egnet gummiblanding og akselerasjonstester på snø. 3PMSF-merking er i dag kun innført hos få dekkfabrikanter. Forslaget er kun et alternativt vilkår til M+S-merking, og innebærer ingen teknisk endring av dagens regler. STRO (The Scandinavian Tire and Rim Organization) skal utarbeide en liste over vinterdekk for tunge kjøretøy som kan være et nyttig verktøy både for kontrollører og transportører.

Vinterdekk er etter dette definert som «*spesielt merket med M+S, MS, M&S, M-S, «Mud and snow», 3PMSF eller «3 peak mountain snowflake» og særskilt fremstilt for vinterkjøring».*

Vegdirektoratet har foreslått at det i tillegg til dette kravet vises til at «*Motorvogn med tillatt totalvekt over 3500 kg skal ha vinterdekk fra og med den 15. november til og med den 31. mars».*

Der fører ikke har benyttet dekk som sikrer tilstrekkelig veggrep jf. forskrift om bruk av kjøretøy § 1-4 punkt 2, blir man verken ilagt gebyr eller forenklet forelegg. Sanksjonen er her bruksforbud jf. vegtrafikkloven § 36, som normalt innebærer anmeldelse.

4. Vegdirektoratets vurdering

4.1. Gebyrets hensikt

Med hjemmel i Vegtrafikkloven § 31 syvende ledd kan Kongen gi nærmere regler om ”gebyr” i stedet for straff for overtredelse av andre regler gitt i eller i medhold av vegtrafikkloven. Dette ble gjort ved innføringen av forskrift 17. september 1993 nr.855 for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen. Gebyr er ikke straff i straffelovens forstand. Begrunnelsen for innføringen av et slikt gebyr var ønsket om å avkriminalisere overtredelser som ikke direkte satt trafikksikkerheten i fare og som hadde karakter av å være masseovertredelser. Samordning av sanksjonsmønsteret mellom politi og Statens vegvesen og en mer effektiv utnyttelse av vegmyndighetens kompetanse og ressurser var andre grunner for innføring av gebyrinstituttet. Overtredelsene som skulle sanksjoneres ved vegtrafikkgebyr måtte i tillegg være enkle å konstatere. I dag omfatter bestemmelsen både tekniske bestemmelser og bruksmessige forhold.

Det følger av gebyrforskriften § 4 at det ikke ilegges gebyr dersom ”*overtredelsen framstår som særlig graverende eller særlig trafikkløst, eller dersom forholdet av andre grunner bør følges opp ved vanlig straffeprosessuell forfølging. Ved bruksforbud eller førerkortbeslag skal forholdet normalt anmeldes*”. Dette viser at dersom en overtredelse sanksjoneres med gebyr, skal den ikke i tillegg straffes. Det foreligger således et kvalifikasjonskrav for straffbarhet, slik at ikke-kvalifiserte overtredelser av bestemmelsene er avkriminalisert ved illeggelse av gebyr.

Vegdirektoratet ser behov for et mer effektivt sanksjonssystem der påbudet om bruk av vinterdekk ikke følges. Et gebyr kan være med på å øke den preventive effekten av en

påbudsregel. Det foreslås derfor at politiet og Statens vegvesen ved regionvegkontorene sammen skal inneha myndighet for å ilegge gebyr, i tråd med gebyrforskriften § 1.

Til tross for at bestemmelsen om vinterdekk har et trafikksikkerhetsmessig element, er den en lett konstaterbar masseovertredelse, som det anses hensiktsmessig å kunne sanksjonere med gebyr. Bestemmelsen kan sammenlignes med krav om mønsterdybde, som allerede sanksjoneres etter gebyrforskriften. Det påpekes imidlertid at der forholdet har ført til eller kunne skapt særlige trafikkfarlige situasjoner bør bruksforbud og andre strafferettslige sanksjoner heller vurderes i tråd med gebyrforskriften § 4.

4.2. Forholdet mellom gebyr for manglende mønsterdybde og gebyr for manglende vinterdekk

Det stilles krav til mønsterdybde både i sommer- og vinterhalvåret. Dagens sanksjonsbestemmelse for å ha kjørt med mønsterdybde under lovlig minimum sikter seg altså ikke utelukkende inn mot vinterdekk. Krav til mønsterdybde gjelder dessuten for de fleste kjøretøy, ikke kun tunge kjøretøy jf. forskrift om bruk av kjøretøy § 1-4 punkt 1.

Fra 1. november til og med mandag etter 2. påskedag, utenom i Nordland, Troms og Finnmark der perioden vil vare fra 16. oktober til og med 30. april, må dekk på tunge kjøretøy (over 3500 kg) ha mønsterdybde på minst 5 mm, mens andre kjøretøy må ha dekk med minst 3 mm mønsterdybde. Oppfylles ikke kravene til mønsterdybde kan det ilegges et gebyr pr. dekk.

Påbudet om bruk av vinterdekk for motorvogner over 3500 kg gjelder ikke i eksakt den samme perioden som der 5 mm mønsterdybde kreves. Grunnlaget for dette er at piggdekk, om ikke føreforholdene gjør det nødvendig, kun kan benyttes i den samme perioden som der man setter krav til 3 mm mønsterdybde (for lette kjøretøy) og 5 mm mønsterdybde (for tunge kjøretøy). Dersom påbudet om vinterdekk skulle forholde seg til samme dato, vil det innebære at det i de fleste deler av landet både vil være påbudt å bruke vinterdekk til og med mandag etter 2. påskedag og forbudt å bruke piggdekk fra og med mandag etter 2. påskedag. Det vil altså ikke være noen dag å bytte dekk på dersom man benytter piggdekk som vinterdekk. Dette fører til at perioden der vinterdekk er påbudt ikke kan være den samme som perioden der det kreves 5 mm mønsterdybde. Dette forholdet er utførlig drøftet i det tidligere høringsbrevet.

Mellom 16. oktober og 15. november, og mellom 31. mars og 30. april, vil tunge kjøretøy i de nordligste fylkene måtte ha 5 mm mønsterdybde, uten at det stilles krav om vinterdekk. I resten av landet er tilsvarende periode mellom 1. november og 15. november, og mellom 31. mars og mandag etter 2. påskedag. Man vil før vinterdekkpåbudet inntre kun få gebyr for manglende mønsterdybde. Vinterdekk eller annen utrustning vil imidlertid kreves der andre dekk ikke sikrer tilstrekkelig veggrep for føret.

Mellom 15. november og 31. mars må man både ha vinterdekk og 5 mm mønsterdybde på drivende og styrende aksler på tunge motorvogner. Dersom man kjører uten vinterdekk på styrende eller drivende aksel i denne perioden, så vil man bli ilagt et gebyr pr. manglende

vinterdekk. Dersom man har vinterdekk på styrende og drivende aksel, men et eller flere av disse har for lav mønsterdybde, så vil man bli ilagt et gebyr pr. dekk med for lav mønsterdybde.

De dekkene som ikke omfattes av påbudet om bruk av vinterdekk, altså dekk på løfteaksler og tilhenger, vil bli ilagt gebyr dersom dekkene ikke har 5 mm mønsterdybde.

Dersom man i tillegg til å ha sommerdekk kjører med for lav mønsterdybde på glatte forhold mener Vegdirektoratet at gebyr ikke vil holde som sanksjon. Man bør da benytte seg av sterkere virkemidler dersom føreforholdene tilsier det, typisk bruksforbud og eventuell anmeldelse jf. gebyrforskriften § 4.

Når det gjelder utformingen av teksten i gebyrforskriften vil det være hensiktsmessig å utforme bestemmelsen vidt, da det ikke er ønskelig å endre gebyrforskriften på nytt dersom vinterdekkpåbudet utvides til også å omfatte andre kjøretøy. Det er likevel viktig at bestemmelsen ikke gjelder alle tilfeller der dekkene ikke er tilpasset føret. Vi foreslår derfor at gebyrforskriften § 1 bokstav f utformes slik: «*kjørt med dekk med mønsterdybde under lovlig minimum, eller uten vinterdekk i perioden der bruk av vinterdekk er særskilt påbudt*». Påbudet vil her vise direkte tilbake til bruksforskriften § 1-4. I tillegg må man ta inn i gebyrforskriften § 2 at gebyrene for manglende vinterdekk eller for lav mønsterdybde er alternative.

Det foreslås altså at gebyr for manglende vinterdekk skal hjemles i gebyrforskriften § 1 e, og at man enten kan ilegges gebyr for manglende vinterdekk eller for lav mønsterdybde.

Det må gis en klar instruks om hvordan forskriften skal være å forstå for utekontrollen og politiet.

4.3. Gebyrnivå

Vegdirektoratet mener at man i utgangspunktet bør legge opp til et relativt høyt gebyrnivå, med tanke på at målgruppen hovedsakelig er næringsdrivende, og at formålet med bestemmelsen er trafikksikkerhet og fremkommelighet.

Vegtrafikkloven og gebyrforskriftens system setter imidlertid visse hindre for hvor stort gebyret kan være. De fleste brudd på gebyrforskriften sanksjoneres med gebyr på kroner 500, med unntak av bokstav f) som sanksjoneres med 750 kroner, og bokstav h) og i) hvor gebyret er 1500 kroner. Bokstav f) regulerer mønsterdybde, bokstav h) unntatt bruk av verneutstyr, og bokstav i) forbud mot bruk av kjøretøy iht. forurensningsforskriften kap.7.

Med tanke på at det foreslås at bestemmelsene om mønsterdybde og vinterdekk skal befinne seg i samme bestemmelse er det naturlig at gebyrnivået også er det samme, altså 750 kroner. På samme måte som for manglende mønsterdybde bør gebyret gjelde per dekk som ikke er vinterdekk. Gebyrnivået vil dermed kunne bli rimelig høyt dersom et vogntog ikke har vinterdekk på driv- og styreaksel og i tillegg ikke har tilstrekkelig mønsterdybde på noen av dekkene verken på motorvogn eller henger.

Gebyret vil uansett antall gebyr øke med 50 prosent dersom det ikke er betalt innen tre uker jf. gebyrforskriften § 3 andre ledd.

4.4 Bruksforbud

Bruksforbud må betraktes som et vesentlig inngrep ovenfor kjøretøyets eier. Bruksforbud skal derfor benyttes kun når det er åpenbart nødvendig. Vegtrafikkloven § 36 bokstav d ble innført fordi særlig tunge kjøretøy, gjerne registrert i utlandet, representerte et problem for trafikksikkerheten og trafikkavviklingen om vinteren. Bruksforbud må ikke uten videre utferdiges hvis føreren raskt kan avhjelpe mangelen, men det må reageres der fortsatt kjøring ikke vil være forsvarlig.

Vegdirektoratet viser til at dagens regel om bruksforbud er såpass vid at den vil omfatte manglende bruk av vinterdekk der disse ikke gir tilstrekkelig veggrep etter forholdene, på samme måte som før innføring av denne bestemmelsen. Der bruksforbud blir ilagt er det i tråd med gebyrforskriften § 4 ofte mest naturlig å anmelde forholdet.

I situasjoner der det innenfor perioden der vinterdekk er påbudt i realiteten ikke er behov for vinterdekk for å få godt nok veggrep, vil man ikke ha godt nok grunnlag for å forby bruk av kjøretøyet. Man må altså skille mellom forsvarlige og uforsvarlige brudd på forskriftsbestemmelsen. Når det ikke er trafikksikkerhet å ha vinterdekk, bør det etter Vegdirektoratets syn kun kunne ilegges gebyr. Utekontrollen bør praktisere denne regelen på samme måte som dagens kontroll av kjettinger.

Det vises til at de nye reglene om gebyr vil være en del av fokuset i Nasjonal transportplan 2014–2023 (Meld. St. 26 (2012–2013)) på å intensivere og målrette kontrollvirksomheten, særlig ovenfor tunge kjøretøy.

5. Økonomiske- og administrative konsekvenser

Alle transportører må følge kravene som settes til dekkutrustning i Norge. Dette vil i seg selv innebære visse økonomiske konsekvenser. Transportører som ikke oppfyller de nasjonale krav om bruk av vinterdekk vil bli ilagt gebyr, hvilket også vil ha negative økonomiske konsekvenser for deres virksomhet.

En eventuell økning i gebyrinntekter vil tilfalle Staten.

Om krav til bruk av vinterdekk er oppfylt vil være enkelt å kontrollere. Kontrollen vil inngå som en del av dagens kontroll av tunge kjøretøy.

Foruten dette vil innføring av en ny gebyrbestemmelse etter Vegdirektoratets syn ikke innebære vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

6. Forslag til forskriftstekst

Forskrift om endring av forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen

I forskrift 17. september 1993 nr.855 om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen foreslås følgende endring:

§1 og 2 endres til følgende ordlyd (*endringer i kursiv*):

§1. Den som har fylt 15 år kan av politiet eller regionvegkontoret ilegges gebyr for følgende overtredelser:

- a) unnlatt å ha med seg førerkort eller mopedførerbevis
- b) unnlatt å ha med vognkort under kjøringen
- c) kjørt uten hastighetsmåler eller med hastighetsmåler som ikke virker
- d) unnlatt å ha med seg varseltrekant
- e) kjørt ulovlig med piggdekk eller kjettinger, eller uten å medbringe kjettinger
- f) kjørt med dekk med mønsterdybde under lovlig minimum, *eller uten vinterdekk i perioden der bruk av vinterdekk er særskilt påbudt.*
- g) kjørt med signalhorn som gir lyd med varierende tonehøyde eller styrke
- h) unnlatt bruk av påbudt verneutstyr (hjelm, bilbelte), jf. forskrift 21. september 1979 nr. 7 om bruk av personlig verneutstyr under kjøring med motorvogn
- i) kjørt i strid med forbud mot bruk av motorvogn, fastsatt i midlertidig vedtak eller forskrift om trafikkregulerende tiltak gitt med hjemmel i vegtrafikkloven § 7 annet ledd som følge av overskridelse eller fare for overskridelse av grenseverdiene i forurensningsforskriften kapittel 7.
- j) unnlatt å ha med seg bevis for yrkessjåførkompetanse under kjøring.

§ 2. Gebyret er kr 500,- for alle overtredelser med unntak av § 1 f) hvor gebyret er kr 750,- og § 1 h) og i) hvor gebyret er kr 1500,-. Det ilegges ett gebyr for hver overtredelse.

Ulovlig kjøring med piggdekk eller kjettinger regnes som én overtredelse, jf. § 1 e). Motsatt gis det ett gebyr for hvert dekk med ulovlig mønsterdybde *eller manglende vinterdekk*, jf. § 1 f).